

Temperamentalne uwarunkowania zmienności w zakresie kontroli działania u osób uzależnionych od alkoholu w przebiegu leczenia

Rozprawa doktorska

Jolanta Ryniak

Streszczenie

Pacjenci z diagnozą uzależnienia od alkoholu stanowią grupę zróżnicowaną pod względem czynników wpływających na rozwój uzależnienia, przebiegu choroby, w tym występowania nawrotów oraz odpowiedzi na oddziaływania lecznicze (psychoterapeutyczne i farmakologiczne). Poszukiwanie czynników i mechanizmów mających wpływ na podnoszenie efektywności leczenia, w tym warunkujących trwałe utrzymywanie abstynencji lub znaczną redukcję używania alkoholu, stanowi wyzwanie dla badaczy.

Głównymi celami badawczymi było sprawdzenie temperamentalnych uwarunkowań kontroli działania i jej zmiany w przebiegu leczenia uzależnienia od alkoholu oraz ustalenie czynników wpływających na roczną abstynencję od alkoholu.

Prezentowane badania mają charakter longitudinalny – zastosowano w nich procedurę quasi-eksperymentalną. Model badawczy wskazuje na wpływ czynników temperamentalnych oraz wolicjonalnych (kontrola działania) na utrzymywanie rocznej abstynencji, przy uwzględnieniu zmiennych socjodemograficznych oraz wyodrębnionego wskaźnika zaburzeń osobowości.

Grupę badanych stanowiło 1095 pacjentów z rozpoznaniem uzależnienia od alkoholu, którzy podjęli leczenie w 12 placówkach leczenia uzależnień na terenie Polski. Pierwszy pomiar przeprowadzono na początku leczenia, a drugi – po roku, w grupie 194 osób wybranych względnie losowo. Zarówno w pierwszym, jak i w drugim pomiarze badani wypełniali ankietę uwzględniającą zmienne socjodemograficzne, Kwestionariusz Temperamentu i Charakteru (TCI) C.R. Cloningera, Kwestionariusz Kontroli Działania ACS-90 J. Kuhla. Zostały one poddane analizie rzetelności wewnętrznej. W niniejszym badaniu wykorzystano 4 skale TCI mierzące główne czynniki temperamentalne i ich składowe a celem wzmocnienia rzetelności wyniku dokonano dwóch pomiarów i uśredniono wyniki. W pomiarze po roku zbierano również informację na temat utrzymywania rocznej abstynencji od alkoholu.

Wyniki

Czynniki temperamentalne wpływają na orientację na działanie w sytuacjach niepowodzenia, decyzyjnych oraz podczas wykonywania czynności, zarówno na początku leczenia, jak i po roku. Wpływają również na zmianę w orientacji na działanie w sytuacjach decyzyjnych oraz podczas wykonywania czynności między pomiarami.

Temperament, choć nie jest bezpośrednim predyktorem abstynencji od alkoholu pacjentów w rocznym leczeniu, to pośrednio wpływa – poprzez kontrolę działania z uwzględnieniem wskaźników zaburzeń osobowości oraz czynników socjodemograficznych (płeć i wielkość miejscowości zamieszkania) – na efekt leczenia po roku.

Wnioski

W prezentowanym badaniu, znalazły potwierdzenie kierunki zależności w przyjętym modelu teoretycznym. Wszystkie główne czynniki temperamentalne oraz ich składowe okazały się być predyktorami dla poszczególnych składowych kontroli działania. Temperament – poprzez kontrolę działania i jej zmianę – wpływa na roczną abstynencję. Uzyskane wyniki mają bezpośrednie przełożenie na proces diagnostyczno-terapeutyczny osób uzależnionych od alkoholu, uwypuklając znaczenie temperamentalnych uwarunkowań w procesie zmiany zachowań związanych z rozwojem kontroli działania sprzyjającej realizacji celów terapeutycznych.

Słowa kluczowe: uzależnienie od alkoholu, temperament, kontrola działania, abstynencja, leczenie uzależnienia od alkoholu.

